

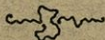
105806

Sveti oče Pij X.

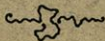

Ob radostnem jubileju papeževe
zlate sv. maše 1858—1908

slovenski mladini
podal
Salezij.

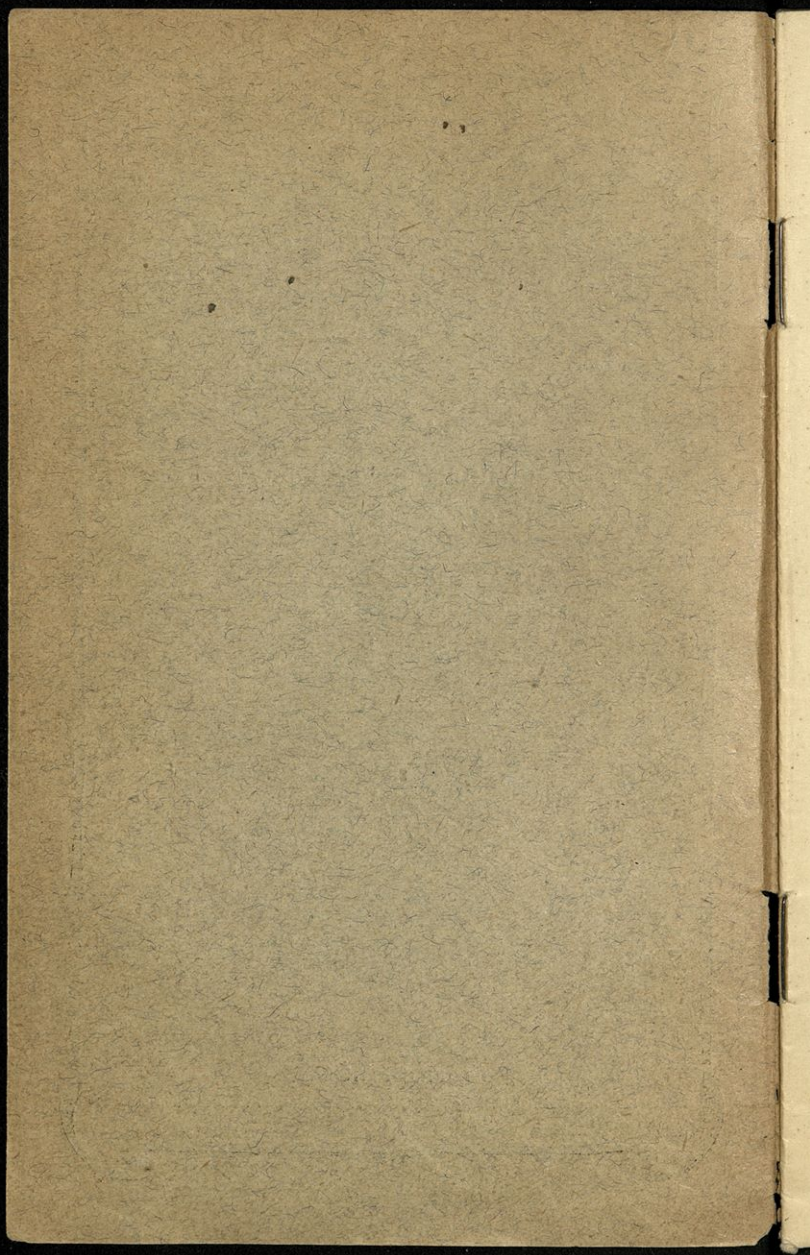

(Ponatis iz »Našega Doma«.)

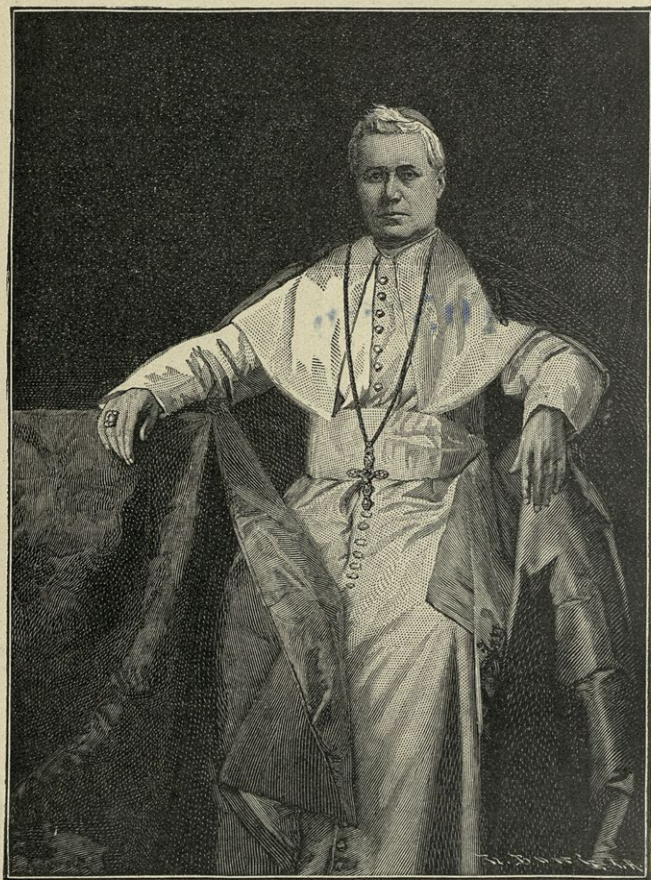
Maribor, 1908.

Izdalo uredništvo »Našega Doma«. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

105806

Sveti oče Pij X.

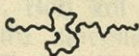

Ob radostnem jubileju papeževe
☞ zlate sv. maše 1858—1908 ☞

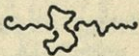
slovenski mladini

podal

Salezij.

(Ponatis iz »Našega Doma«.)

Maribor, 1908.

Izdalo uredništvo »Našega Doma«. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

105806

Št. 5782.

105806

Cenjenemu uredništvu

„Našega Doma“

v

Mariboru.

Z ozirom na prošnjo z dne 1. dec. 1908. se podeli v smislu apostolske konstitucije „Officiorum ac munerum“ z dne 25. jan. 1897. privitemu rokopisu: „Sveti oče Pij X.“ potreben „Imprimatur“, ker je mč. g. načelnik kn. šk. odbora za ocenjenje tiskovin, rokopis pregledal in v smislu papeževe okrožnice „Pascendi dominici gregis“ z dne 8. sept. 1907. pismeno poročal, da „Nil obstat“ proti natisu.

Kn. šk. Lavantinski ordinarijat,
Maribor, dne 2. decembra 1908.

† Mihael,
knezoškof.

FZC 4914/

1951

395194914

Na prestolu nekdanjega ribiča Simona, poznejšega apostola-prvaka, sv. Petra, sedi in vlada sv. Cerkev danes mož, ki je izšel tudi iz najnižjih slojev, iz revne vaške kočice, papež Pij X. „Mogočne je pahnil s prestola, povzdiguje pa ponižne“ (Luk. 1, 52.) Bog še vedno, in zelo očitno je to storil z našim dragim svetim očetom. Šele pet let krmari ta častitljivi starček ladjo Kristusove cerkve, a strmeti moramo, če si v duhu predočimo, koliko za cerkev in za krščansko življenje važnega je v tej kratki dobi dal Bog izvršiti po Piju X.

Te dni pa imamo še prav poseben povod, da se radostnim srcem zanimamo za namestnika Kristusovega. Dne 18. septembra t. l. doteče namreč petdeset let od dne, ko je sedajni poglavar katoliške cerkve bil v mašnika posvečen, pač ne sluteč, v kakšni službi mu je previdnost božja odločila zapeti kdaj zlato sveto mašo. Bolj kot samoumevno je torej, da si ob takem povodu slovensko ljudstvo in zlasti še njega draga mladina želi izvedeti kaj več iz življenja, delovanja in trpljenja sv. očeta; in nekoliko hočemo tej želji tukaj ustreči ter iz življenja tega blagega velikega duhovnika povedati, kolikor nam bo pros'or dopuščal.

I. Otroška doba.

Avstrijci smo lahko posebno ponosni, da imamo sodaj za papeža Avstrijca. Zibelka je Piju X. tekla namreč na Beneškem, tej lepi severnoitalijanski pokrajini, ki pa jo je Avstrija vkljub slavni zmagi pri Kustoci po nesrečni vojski s Prusi l. 1866. morala Italijanom odstopiti.

Severozapadno od slavnega, sredi v morju na otokih zidanega mesta Benetke, ležita v notranjščini benečanski večji mesti Trevizo in Vičenca, skoraj sredi med obema pa vas Rijeze, rojstna vas našega sv. očeta. Prebivalci cele pokrajine, ki je skoraj sama ravan, so bolj ravno ljudstvo. Hišica z nekaj rjivami in vrtno je premoženje večine družin. Vendar je pa ravno v Rijeze lepa snaga v vsem, tudi v obleki pri moških in pri ženskah; poslednje so navadno bolj temno oblečene, s priprostim ovratnim robcem, in kadar so praznično opravljene, jim pokriva glavo črn pajčolan.

Hišico z malim poljem sta imela tudi zakonska Janez in Marjeta Sarto, roditelja Pija X.

Ime Sarto pomeni sicer krojača, a mož je v prostih urah skušal s čevljarstvom še kaj prislužiti, poleg tega pa je kot občinski sluga služil na dan po eno avstrijsko „evanegarco.“ Izobilja torej nista poznala, pač pa je pozneje, ko je prišlo več otrok, pogledala dokajkrat skrb resno skozi okno.

V tej hiši je bil 2. junija 1835. ob 11 ih dopoldne rojen deček, ki je drugi dan pri sv. krstu dobil ime Giuseppe Melchiorre — Jožef Melhior; vlada-ja je pač radost v priprostem domu, a komu bi se bilo takrat sanjalo, da iz tega otroka postane kdaj škof, kardinal, patrijarh in eden največjih papežev, ki bo nastopil vladu z velikim geslom: „Vse prenoviti v Kristusu!“

Mali Pepo, tako so ga doma nazivali, ni bil dolgo brez tovaršije: čez manj kot 2 leti je dobil bratca Angelo (izgovori Anđželo), potem pa po vrsti šest sestic, kojih najstarejši je bilo ime Roza, najmlajši pa Ana. Krepko se je razvijal Pepo, in bistri očesi, ki sta zrli iz rudečeličnega obraza, sta pričali o bistrem umu dečka. Ko je obiskoval domačo šolo, je njegov učitelj Gechierle, rojen Nemec, hitro spoznal dečkovu nadarjenost; zato je začel skupno z domačim župnikom Don Fusarini stariše nagovarjati, naj pošljejo sinka v šole. Dobri župnik sam je fantka

pripravljaj, da je mogel prestat i sprejemni izpit, in tako je Pepo Sarto l. 1846. postal študent.

II. Dijaška leta.

Kako živo in s kolikim veseljem se vedno spominjam, dragi tovariš Vinko, najnih prvih gimnazijskih let. Saj ne zameriš, da zapišem to semkaj. Osmena ura je že davno odbila, v šoli smo že sklanjali po latinsko „zemlja“, „žaba“ in druge besede, ali modro gledali na šolsko tablo, kjer nam je nemški profesor s smešnimi kretnjami razlagal, da je 3 več nego 2, kar se zasliši zunaj iz lesenih stopnic in hodnika ropot, težki koraki; vrata se odpro in v razred stopiš — seveda Ti — v visokih škornjih, ves razgret od poldrugournega pota sem dol iz domačih hribov . . . Profesor seveda zmerja, mi Te gledamo in nekateri omilujemo, in jaz sem na tihem bil zelo ponosen, da sem bolj meščan nego Ti, ker sem imel iz okolice le pol ure do šole. — Ti verna slika ubogega slovenskega dijaka in njegovega študiranja — zdaj so se Tvoji koraki že davno omilili, da niso več trdi, ampak raznašajo blagoslov med bratskim narodom koroškim, ki med njim pastiruješ, ki ga budiš in vodiš

Pa glej, saj se tudi mlademu dijaku Sarto ni godilo boljše. Prišel je na gimnazij v mestece Kastelfranko (pomeni svobodno selo), oddaljeno po drugo uro pota od Rijeze. Denarja za posebno stanovanje ni bilo, zato je Pepo dan na dan moral z doma zahajati v mesto. Kajpada je tako že s samim potom šlo veliko časa in podplatov v zgubo; toda kolikokrat je čakalo doma še drugo delo: moral je pomagati pri živini ali pripravljati drva za kuhinjo, in tako je trebalo velike marljivosti. V Kastelfranko je sicer pri neki družini dobival malo juhe in prigrizka, a je moral zato otroke v hiši poučevati. Da je črez dan bil zelo dec miren, je vzal Pepo z doma nekaj kruha in mrzle polente s seboj.

Malo olajšana je bila vsakdanja pot, ko je prišel tudi Angelo za svojim bratom na gimnazij: oče je kupil zdaj voziček in osla, ki je mala učenjaka vsako jutro potegnil v Kastelfranko ter tamkaj počakal do večernega odhoda.

Pepo je v šoli izredno napredoval, ter je imel že štiri gimnazijske razrede za seboj; bila je radost gledati pobožnega in marljivega dijaka.

Takratni beneški patrijarh Moniko, ki je bil Sartov rojak, je imel pravico oddajati neko dijaško ustanovo, in podelil jo je mlademu Jožefu Sarto, ki so mu ga bili od vseh strani toliko priporočali. S to ustanovo je dobil pravico priti v semenišče, v staroslavno mesto sv. Antonija, v Padovo. Omeniti pa treba, da so italijanska semenišča drugače urejena, kot pri nas; zakaj v njih izvrše gojenci najprej gimnazijske študije, potem pa tudi modroslovne nauke. Kmalu po svojem dohodu v semenišče l. 1850. je dobil Jožef Sarto dovoljenje nositi duhovsko obleko, kolar in talar, in zdaj se je lotil učenja še z večjim veseljem, saj je bil sam brez drugih skrbi, je olajšal ljubim starišem eno težko skrb ter je živel v lepo urejenem zavodu med najmarljivejšimi dijaki, ki so drug drugega spodbujali k pridnosti in tekmovanju v učenju. In Sarto si je res takoj priboril mesto „prvega“ v razredu.

Le ena zelo grenka kaplja je kani'la v teh mirnih semeniških letih v kupo življenja mladega dijačka: koncem aprila 1852. mu je oče težko obolel, in Jožef je komaj prihitel še domov, da je prejel zadnji očetov blagoslov. Kakor uboga mati-vdova, se je tudi Jožef izročil božji previdnosti ter nadaljeval učenje. V letih bogoslovskih nauk 1854.-1858. ga je nje gov. domači škof trikrat pozval v svoje stolno mesto Trévizo, da mu je v presledkih, kakor jih določajo cerkvene postave, podelil nižje duhovske redove, potem pa prva dva višja, subdijakonat in dijakonat, dokler mu ni napočil radostni dan mašniškega posvečenja.

III. V dušnem pastirstvu.

Morda se kdo čudi, zakaj je hodil bogoslovec Sarto drugam, ko bi mu bil vendar lahko škof padovanski podelil redove. Sarto je imel, kakor smo že omenili, vsled neke ustanove prosto mesto v padovanskem semenišču, a je ostal še vedno podložnik svojega domačega škofa treviškega. In ko je imel biti v mašnika posvečen, je sreča hotela, da se je njegov škof mudil ravno v bližini njegovega rojstnega kraja na birmovanju; ker je bila v Kastelfranku velika starodavna cerkev, kakor škofovskaj katedrala ali stolnica, je povabil Jožefa Sarto kar v to mesto, da ga posveti. Seveda je bila i za novoposvečenca i za njegovo mater, brate in sestre velika radost, da so se mogli vsi brez težav udeležiti te velike slovesnosti. Bilo je to dne 18. septembra 1858., ko je Jožef po najvestnejši pripravi, zlasti v zadnjih osmih dneh, pokleknil pred svojega škofa ter prejel od njega z mašniškim posvečenjem oblast, ki iz zemlje sega do nebes in do pekla . . .

Nekaj neizrečeno velikega je, česar ne more umeti nikdo, kot on sam, ki se je posvetil službi Vsemogočnega, kar navdaja, dušo pobožnega novoposvečenca. Pač slutijo stariši, sorodniki in znanci to velikost in se je radujejo ter dajejo svojemu veselju tudi duška v velikih slavnostih ob primiciji, ki jo zlasti štajerski Slovenci tako sijajno obhajajo. In lepo je to, da se radujejo velikega dela božjega usmiljenja in njegove moči, ki si je izmed njih srede izbrala novo orodje za delo milosti. Toda dostikrat si novomašnik vsaj na tihem želi, da bi mogel biti dačč proč od šumne družbe, ki ga preveč odvraca od visokih misli in čustev, ki bi naj ovladovala njegovo dušo in srce, da bi se mogel sam s svojim Bogom. ki si ga je izbral za svoj večni delež, radovati te sreče.

Jožef Sarto je imel to srečo. Takoj drugi dan po posvečenju je na tihem, v sredi svojih dragih da-

roval svojo prvo sveto mašo, pri kateri je z drugimi vred tudi njegova mati, oblita s solzami blažene radosti, prejela sv. obhajilo iz roke svojega sina.

In ko je novomašnik svojim dragim podelil novomašniški blagoslov, se je revna hiša Sartova čutila blaženo in bogato, da bi ne menjala s kraljevsko palačo in z njeno srečo . . .

* * *

Meseca novembra je nastopil mladi don Giuseppe (čitaj: Džusepe) svojo prvo službo — Italijani imenujejo duhovnika navadno kratko don, to je gospod, ter pristavijo njegovo krstno ime. Jožef Sarto je bil imenovan za kaplana v župniji Tomboło, oddaljeni od Kastelfranko kakor Rijeze, pa na drugi strani. To je velika kmečka vas s kakimi 2500 prebivalci. Ne več mladi tamošnji župnik don Antonio Konstantini je bolehal ter je imel sicer nekatere posebnosti, a je imel tudi mnogo skušnje za seboj ter je bil mlademu kaplanu dober, celo veliko vreden predstojnik. Kapelanija je bila od župnišča ločena, in kapelan si je moral skrbeti sam za hrano, kakor je v onih krajih običaj. Zato je vzel Sarto eno sestro kot gospodinjo k sebi ter je s tem obenem mater rešil skrbi za eno hčer. Sestra bi bila že znala gospodinjiti, toda veliko vprašanje je bilo vedno: s čim? Dohodki so bili borni, a brat je imel tako malo „smole“ z denarjem, da je skoraj vsak vinar smuknil v žepe revežev. Za se ni porabil skoraj ničesar, razen najnujnejšega za obleko, knjige in hrano. Le v eni reči, tako je pravila sestra, je bil zapravljiv: preveč je izdal za sveče, ob katerih se je pozno v noč učil. Mladi duhovnik se je namreč z vso vnemo lotil učenja, da je svoje znanje v raznih bogoslovnih znanostih razširil in poglobil.

Toda glavno mu je bilo opravljati svoje dolžnosti kot dušni pastir. Kako imenitne, priproste in vendar temeljite in prepričevalne so bile njegove pridige, se najbolj lahko spozna iz tega, da so ljudje

dejali: „dozdaj sploh v Tombolo ni bilo pridig“ — namreč takšnih ne. V šoli, v spovednici in pri bolnikih, povsod je bil na mestu z veseljem in ljubeznijo, ki ga je navdajala do neumrjochih duš, koje mu je izročil najvišji duhovnik, Kristus. Zato so ga pa tudi ljudje vzljubili ter se radovali njegove navzočnosti, kakor da bi videli pred seboj samega angela, saj je bil res pravi poslanec božji. Da bi pri svojih obilnih potih po razsežni župniji mogel tudi za svoje ljube reveže kaj prihraniti, je prišel na imenitno misel: dal si je napraviti lesene čevlje (coklje), in kakor hitro je bil izven vasi, je snel usnjate in jih zamenil s prvimi.

Že takrat je mladi dušni pastir dobro spoznal, da treba zlasti mladino začeti pridobivati. Če le mogoče, je vsako nedeljo zbiral krog sebe malo odrasle fante, jih poučeval ter se tudi z njimi zabaval; dosegel je s tem kmau dvoje: odvrnil jih je veliko od pijančevanja po krčmah ter precej odpravil tudi grdo navado, ki je bila v onih krajih zelo razširjena med laško mladino, strašno preklinjevanje in bogokletstva.

Leta 1866. — Sarto je bil že osem let kapelan — je morala Avstrija Benečansko izročiti francoskemu cesarju Napoleonu III., ki jo je pa zopet odstopil kralju Sardinije Viktorju Emanuelu. Kot Italijan se je tudi Sarto veselil te spremembe, da so prišli zdaj njegovi rojaki pod vladu italijanskega kralja; pa seveda takrat pač še ni mogel slutiti, da se bo čez štiri leta to kraljestvo širilo nad razvalinami papeževe „cerkvene države“ in da bo sčasom ves italijanski narod gnao v roke anarhistom in prostozidarjem.

* * *

Že prihodnje leto 1867. pa je bil Jožef Sarto imenovan za župnika in nadduhovnika v Salcano, večji župniji, bližje proti Benetkam, s približno 5000 dušami. Kraj sam šteje sicer le malo hiš, vsi ostali

župljani so razškrupljeni daleč naokoli v posamičnih hišah in kočah. Prebivalci so bili revni; le če je ta ali oni izmed njih prišel malo po svetu, jim je potem znal doma kaj pripovedovati o bogastvu tam zunaj . . . Vendar pa je bila tam nekaka tovarna za tkanino, ki jo je imel nek žid, ter je v njej do 300 delavk služilo svoj borni kruh.

Ljudstvo je bilo že izvedelo, kakega plemenitega župnika dobijo, zato so ga z radostjo pričakovali, pa še z večjo radostjo se ga oklenili, ko so ga imeli med seboj ter ga sami spoznali. A 32 letni g. župnik se je tudi z vso vnemo lotil dela, v kojem sta ga podpirala zdaj dva kaplana in en starejši, tam bivajoči duhovnik.

Brezmejna je bila seveda zopet njegova radodarnost, in še bolj nego poprej sta se morali sestri Roza in Lucija, ki sta bili pri njem gospodinji, povpraševati: s čim gospodinjiti, ko pa brat vse razdeli!

Toda novi župnik je kmalu sam izprevidel, da z malimi darovi, ki jih je mogel dajati od svojih pičlih dohodkov, za trajno ne more odpraviti velike revščine v svoji župniji; prišla mu je misel, da treba večjega socialnega podjetja in ustanovil je nekako skupno kaso, podobno našim rajfajzenovkam, kjer so ljudje v sili lahko dobili ugodno posojilo. Poleg tega si je pa znal tovarnarja-žida tako zase pridobiti, da ga je ta v vsem podpiral, da je delil po župniku mnogo miloščine, med svojimi delavkami pa celo sam skrbel za to, da so hodile točno vse k službi božji.

Eden izmed prejšnjih župnikov v Salcano je bil ustanovil tukaj tudi malo bolnišnico, v katero je župnik Sarto hodil s posebno vnemo, tolažil tam bolnike ter jim pomagal, kolikor je le mogel. Da, ko je leta 1870. nastala kolera, je kakor drugi Karol Boromej brez počitka noč in dan bil le v službi bolnikov ter je celo z lastnimi rokami po noči pokapal mrliča.

Toda mili in miroljubni župnik Sarto se ni ustrašil tudi ostrega nastopa, če je bilo treba braniti pravico, celo — tožit je šel. Njegov neposredni prednik don Boza je bil župnijski občini zapustil večjo svoto za revna, a poštena dekleta v župniji: istega sorodniki pa so si hoteli to svoto krivičnim potom prilastiti. Župnik Sarto se je obrnil na sodišče ter slednjič zmagal in dosegel, da je vsako leto 13 pridnih deklet, ki so se možile, ali stopile v kak samostan, dobilo iz ustanove po 350 lir (blizu 300 K) dote.

„Ljudstvo se mi usmili“ — te besede Jezusove so bile — kakor se je videlo — tudi goni'o vsemu delovanju župnika Jožefa Sarto, ki je bil res pastir po vzoru najvišjega Pastirja.

* * *

Ime Sartovo in njegovo apostolsko delovanje je bilo že zdavnaj dobro znano tudi na škofijskem sedežu v Trevizo, in zato ga leta 1875. njegov škof pokliče od župnije k svoji stolici kot kanonika in kot kancelarja škofijskega urada. Bilo je drugačno polje, kot doslej v dušnem pastirstvu, a kanonik Sarto se je ogromnega dela, ki mu je leto na leto še priraščalo, lotil z vso vstrajnostjo. Večkrat je moral nadomestovati profesorje bogoslovja, kar učenemu možu ni bilo težavno; a pravo priliko za svoje delovanje je dobil še-le, ko je poleg drugih služb postal še ravnatelj duhovskega semenišča ali bogoslovja; kajti vzgoja vzornih, pobožnih in delavnih duhovnikov, to mu je bil navzvišenejši cilj.

Saj je pa tudi dobro znal, česa kje manjka, kaj je najvažnejše v duhovniškem življenju in delovanju, že iz lastne skušnje, in pa ker se je na birm-skih potovanjih, na kojih je svojega škofa mnogokrat spremljal, še veliko natančneje poučil o ljudeh in razmerah.

Ko je umrl škof Zinelli, je stolni kapitelj kanonika Sarto izvolil za kapiteljskega vikarja, ki mo-

ra do imenovanja novega škofa voditi škofijo. Škof je postal Sartoov prijatelj in mladostni tovariš Kalegari, ki pa je kmalu bil poklican za škofa v Padovo; sledil mu je Jožef Apolonio, ki je, kakor oba prednika, imenoval kanonika Sarto za svojega generalnega vikarja, to je, namestnika. Toda Sartovi dnevi v Trevizo so bili šteti.

* * *

Nekega jutra na vse zgodaj l. 1884. vstopi kanonik Sarto v sakristijo stolne cerkve v Padovi. Hotel je obiskati svojega prijatelja škofa Kalegari, poprej pa še tu opraviti sv. daritev. Stolni župnik vpraša, kakor je to pri tujih, neznanih duhovnikih povsod zapovedano: „Ali imate Celebret (pisano dovoljenje svojega škofa, da sme maševati)?“ — „Žal, nimam ga pri sebi“. Tedaj začne stolni župnik strogo izpraševati: „Od kod ste pa?“ — „Iz Treviza“. „Kaj ste tam?“ „Nič“. — „Kaj, nič, ne župnik, ne kaplan“. „Ne, nič“. — Stolnemu župniku se je to govorjenje zdelo zelo čudno; ponudil se je tujcu, da se bo pri škofu padovanskem zanj potegnil, da dobi kakšno službo. Pa tudi sumljivo se mu je zdelo: zato je cerkveniku naročil, naj dobro opazuje, zna-li tuji duhovnik dobro vse mašne obrede.

No, te je znal, in cerkovnik je še pripomnil, da mora to biti pač zelo pobožen gospod. Stolnemu župniku je že malo odieglo, in radoveden je prinesel po sv. maši knjigo za tujce, da bi se neznanec v njo vpisal. No, lahko si mislimo, kak obraz je napravil, ko je čital: „Jožef Sarto, imenovani škof mantovski.“

IV. Škof v Mantovi.

Težko breme je bilo, ki se je zvalilo na rame Jožefa Sarto, ko je zasedel škofovsko stolico v Mantovi. Škofija je bila namreč vsa zmedena ter v duhovnem oziru hudo razdejana. Saj že nad 10 let ni imela pravega pastirja, kajti italijanska vlada ni hotela potrditi že leta 1871. imenovanega škofa Petra Rota, in tudi v prejšnjih časih so bile

dolge dobe, ko ni bilo škofa. Zato se ne smemo čuditi, da je cerkveno življenje ginilo ne le med verniki, ampak da je celo velik del duhovščine zelo zabredel, zanemarjal svoje dolžnosti v spovednici in na prižnici večkrat popolnoma ter bil mnogokrat celo v veliko pohujšanje maloštevilnim zvestim kristjanom, in da je vsled tega duhovščina zgubila malone ves ugled.

Z apostolskim ognjem se je lotil Sarto dela, ko je dne 16. novembra 1884., torej skoro ravno pred 24 leti, prejel škofovsko posvečenje v Rimu.

Prva skrb mu je bila, da se ljudstvu vcepi zopet krščansko prepričanje; zato je neutrudno oznanjeval božjo besedo doma v stolni cerkvi, kakor tudi na škofovskih birmskih potovanjih, kjer se je večkrat zgodilo, da je isti dan tri- ali štirikrat pridigoval. Pa tudi duhovščina je morala to svojo prej tolikokrat zanemarjeno dolžnost zopet vestno izpolnjevati. Kakor punčico svojega očesa pa je negoval svoje bogoslovno semenišče, dobro vedoč, da na mladem duhovskem naraščaju sloni bodočnost škofije. Skoro ni minil dan, da bi škof Sarto ne bil obiskal semenišča ter ga nadzoroval v vsem, v uku in vzgoji. Še sam je gojence vadil v cerkvenem koralnem petju, da bi jim tem bolj vnel ljubezen do službe božje ter za lepoto hiše božje.

Po presledku 200 let je obhajal tudi škofijski cerkveni zbor ali sinodo; posrečilo se mu je dobiti zopet frančiškane v Italijo, ki so bili — kakor tudi drugi moški redovi — prej izgnani.

Pa tudi socialno bedo, zlasti delavskega ljudstva, je skušal kolikor mogoče odpraviti, ali vsaj omejiti. Sam je obiskoval delavce v njihovih revnih bajtah, in koliko dobrega je ob teh obiskih na tistem storil, o tem bo pač znala poročati še-le knjiga življenja.

Pozabil pa ni pri tem vелеvažne stvari: židovsko-liberalni tisk s svojimi časniki je vladal celo jav-

nost po škofiji. In kakor še ponekod pri nas, so tudi mantovski katoličani sami podpirali te časopise ter s svojim denarjem redili najhujše sovražnike vsega, kar je katoliško.

Škofu Sarto nobeno delo ni bilo pretežavno, da bi ljudstvo vzdramil k zavesti ter ga osvobodil tega sramotnega suženjstva pod jarmom židovsko-liberalnega tiska. Neštetokrat je na javnih zborovanjih sam nastopil kot govornik in ljudski buditelj ter je ustanovil poseben katoliški list, ki ga je vzdrževal z velikimi žrtvami.

Edini odmor za škofa je bil med semeniščani ali pa na božji poti pri Materi milosti blizu Mantove, kjer je obenem tudi večkrat obiskal svojega brata Angelo; ta se je namreč tamkaj nastanil kot trgovec s tobakom in soljo.

A kaj naj rečemo o darežljivosti škofa Sarto? Saj še njegovo perilo v predalih ni bilo varno, da ne izgine med ubožce, ako ga njegovi sestre ne-bi imele navadno pod ključem; škofovski prstan pa je itak moral večkrat romati v zastavnico, da je bilo mogoče revežem kaj dati!

Nekega dne pritarna škofova sestra vsa zbegana proti poldnevu iz kuhinje ter toži, da je meso v kuhinji ukradeno. Škof zmaje z ramami ter meni, da je menda pač maček prišel zraven. „Kaj še“, zavpije sestra, „saj maček vendar ne-bi mesa z loncem vred odnesel!“ Brat se ji nasmehne, rekoč: „Dobra sestra, meni se močno zdi, da premalo paziš na gospodinjstvo. Če pa že na vsak način hočeš vedeti, kdo je kriv: jaz sem storil to. — A kaj sem hotel. Ubog človek je prišel; doma ima bolno ženo, ki potrebuje mesene juhe: in jaz sem mu dal našo. Pa je brez strahu; bo že Bog tudi nam pomagal.“

Bog pa je tudi res blagoslovil Sartovo delo: škofija mantovska je v kratki dobi postala vzorna škofija. Zato je pa tudi veliki papež Leon XIII. tega svetega in modrega škofa vedno višje cenil. In prišel je čas, ko mu je poveril še večjo nalogo. Le-

ta 1891. je umrl patrijarh v Benetkah, učeni in slavni Domeniko Agostini, in za naslednika mu je bil imenovan — Jožef Sarto.

V. Patrijarh beneški.

Staroslavni patrijarhat v Ogleji, ki je nekdanj obsegal tudi slovenske škofije izvzemši večji del lavantinske in krške, je bil l. 1451. premeščen v Benetke. Prvi patrijarh v Benetkah je bil veliki svetnik, Lavrencij Justinijan, ki se je pač gotovo tudi sam v nebesih radoval naslednika, kakor je bil Jožef Sarto. Ta je bil od Leona XIII. imenovan kardinalom rimske cerkve in čez tri dni, 15. julija 1893, za patrijarha beneškega. Italijanska vlada je sicer hotela delati težave, ker si je lastila pravico, patrijarha imenovati, toda Leon XIII. in kardinal Sarto sta znala s toliko modrostjo vso zadevo urediti, da je slednji čez dobro leto mogel že nastopiti svojo novo službo.

Njegov sprejem v Benetkah je bil tako sijajen, da ga očividci ne morejo pozabiti, vključno temu, da se ga niste udeležili vlada in mestna oblast, ki so jo imeli prostozidarji in židovski socialni demokrati v svojih rokah.

Udeležila se ga je pa za to druga oseba, ki je novemu patrijarhu bogato nadomestila žalitve in preziranja nasprotnikov cerkve — njegova mati. Ko se je bila pripeljala v Benetke, je menila, da se pač med to imenitno in najvišjo gospodo ne sme pokazati v svoji kmečki priprostosti, ter si je dala na glavo klobuk, kakor mestne ženske. Kardinal-patrijarh je hitro umel misel matere, pa je rekel: „Mamica, s tem klobukom pa le kar proč; prosim Vas, vzemite zopet svoj robec, tako ste mi stokrat ljubša!“ In v tako priprosti noši je patrijarh svojo mater predstavil tudi sv. očetu Leonu XIII., ki je starki čestital k visokemu odlikovanju sinovemu. Bilo je pa to tudi zadnje veselje blage matere, kajti že 2. febr. 1894 se je preselila v večnost. Hvaležni sin je dal

za njeno dušo opravljati sv. maše, razdelil obilo miloščine, na pokopališču v Rijeze pa je dal postaviti lep priprost nagrobni spomenik z napisom: „Marjeta Sanson, vzor modre žene, preizvrstna mati, je, zgubivši dne 4. maja 1852. svojega ljubljenega moža Janeza Krstnika Sarto, v žalosti in veselju vdana, pa pogumnega duha, krščansko vzgojila svojih devet otrok ter je dne 2. februarja 1894. v 81. letu svoje dobe s smrtjo pravičnih venčala življenje, polno dela in trpljenja. Ljubim starišem prosi Jožef kardinal Sarto s svojim bratom in sestrami večnega pokoja.“

V svojem zasebnem življenju ni patrijarh beneški ničesar spremenil, ostal je isti priprosti duhovnik, kot je bil nekdej. Gospodinjstvo so mu vodile sedaj tri sestre, Marija, Roza in Ana z nečakinjo Gildo Parolin, hčerko sestre Terezije, ki je bila omožena doma v Rijeze. Nekega dne se je prišel ponujat nek imeniten kuhar, a patrijarh mu je prijazno dejal: „Jaz jem riž in meso, drugokrat pa zopet meso in riž, a to mi že lahko moje sestre same pripravijo.“ Za svojega hišnika si je izbral priprostega, a zvestega kmečkega fanta; od hišnika svojega prednika je bil odkupil istega kardinalsko obleko, svoj škofovski cingulum ali pas pa si je dal samo nanovo ruđeče pobarvati, da se je pozneje, ker se to barvanje ni posrečilo, svetlikal v vseh barvah. Zato so bili pa reveži zopet tembolj veseli . . .

Da je tudi v Benetkah posvetil vso svojo pozornost najvestnejši vzgoji v duhovskem semenišču, ni treba več poudarjati. Še bolj nego poprej se je poprijel dela za prenovljenje cerkvenega petja in cerkvene glasbe sploh ter goreče skrbel za to, da se je služba božja obhajala povsod sveto in vspodbudno.

Prosvetljeni patrijarh pa je tudi dobro poznal rane moderne dobe, ki so se močno poznale ravno v Benetkah; zato je sklenil, da hoče brezverskemu tisku nasproti postaviti krščanskega. Ustanovil je

list „Difesa“ (Obramba) ter ga je vzdrževal z velikimi žrtvami; saj je nekoč sam dejal: „Rajši prodam škofovsko pastirsko palico in svoj škrlat, nego da bi pustil, da list propade.“ Začel je organizovati delavstvo, ustanavljal in dal ustanavljati kmečke posojilnice, samo da bi vse delavske in kmečke sloje osvobodil suženjstva pod jarmom brezverstva. Zato pa je skrbel tudi, da je ljudstvo dobilo dovolj pouka o političnih zadevah; zapovedal je celo svojim duhovnikom, naj zlasti ob času raznih volitev ljudstvo pouče, da se zna prav ravnati ter prav voliti.

In ravno v Benetkah in okolici je bilo v tem oziru dela dovolj. Po velikih naporih je prišla prva velika zmaga; in to pri pokrajinskih volitvah l. 1895.

Kakor zdaj na Francoskem, so se tudi tam prostozidarji trudili, vsako versko mišljenje zatreti, prepovedali so molitev v šolah ter odstranili križe iz njih. Toda benečansko ljudstvo je bilo tega predrznega početja sita ter je rado sledilo pozivu svojega nadvladlike, in združena stranka katoličanov ter „zmernih liberalcev“ je pod patrijarhovim geslom: „Delajte, molite, volite!“ dosegla tako sijajno zmago, da je najzadnji kandidat njihov imel 1200 glasov več, nego prvi kandidat prostozidarjev.

Leč je bil prebit; in l. 1901. je sledila enako sijajna zmaga ob volitvah za mestni svet v Benetkah.

Odslej so Benetke tudi na zunaj dobile tako lice, da napravijo zdaj morda izmed vseh italijanskih mest najbolj krščanski vtis, in skoraj vse je bilo delo ljudomilega, skromnega, dobrotljivega patrijarha Sarto, ki je vedno ves živel za ljudstvo in z ljudstvom, se celo z ljudstvom vred udeleževal vseh večjih katoliških prireditev in zborovanj, dasiravno mu je bil čas tako drag, da je redkokdaj napravil zase kak izhod, razven da je obiskal reveže in bolnike.

Še eno bodi omenjeno izza časa Sartovega vladikovanja v Benetkah. Papež Leon XIII. je bil ob začetku novega stoletja sprožil lepo misel, naj bi ob

tej meji stoletij vrhove gor povsod okrasili z verskimi spomeniki. Benečani so v to svrho postavili kapelico na čast Materi božji na vrhuncu gore Grapa; in kardinal sam jo je hotel posvetiti. Dne 3. avg. 1901. je v spremstvu duhovščine na belem mezu jezdit na goro. Zvonovi in topiži so se oglašali v vseh vaseh in krajih, koder je prišel ta sprevod. Prenočili so v neki planinski koči. Ko pa so se o polnoči napravili znova na daljno pot, so kroginkrog po gorah svetili in plamteli mogočni kresovi, dočim je na vrhu sedemlisoteroglava množica sprejela svojega ljubljence ter mu z nepopisnim navdušenjem klicala neprestani „Živijo kardinal!“ nakar je odgovarjal: „Živijo Marija!“ Posvetil je kapelo, daroval v njej sv. mašo, na zadnje pa iz te višave blagoslovil svojo drago nadškofijo, ki je pač ni nameraval nikdar več zapustiti. Toda čudovita so pota božje previdnosti.

VI. Na prestolu sv. Petra.

Celi svet se je zganil, ko se je raznesla vest, da umira veliki papež Leon XIII. Zvečer dne 20. julija 1903. se je zgodilo, kar je bil ta duševni velikan par dni prej napovedal: „Odpotujemo v večnost.“

K izvolitvi vrednega mu naslednika se je, kakor drugi kardinali, podal tudi patrijarh Sarto v Rim. Benečani so se bili v velikanski množici zbrali, da se od priljubljenega nadpastirja poslove, ko je odhajal k tako važnemu delu. Pač mnogim se je vsiljevala že misel, da ga ne bodo več videli v svoji sredi. Da bi utegnil biti izvoljen za papeža, na to je sam gotovo najmanj mislil. Pač je v svoji veseli naravi večkrat v ljubeznjivi šali o tem govoril. Tako je nekoč opazil, da mu je rudeči pas že čisto obledel in je pripomnil: „Že vidim, da se zmirom bolj bližam papeštvu“ (papežka oprava je namreč čisto bela). In ko je postal patrijarh, se je pošalil rekoč: „Doslej sem bil 9 let kaplan, 9 let župnik, 9 let kanonik, 9 let škof; zdaj ostanem 9 let patrijarh in potem menda 9 let papež.“

Da pa resno na to ni mislil, se vidi iz tega, da si je vzel vozni listek v Rim za tje in nazaj. In množicam, ki so se ob odhodu zgrinjale krog njega, je dejal: „Hitro bomo opravili ter bomo kmalu zopet imeli novega „Petra v ječi!“ Slednjič pa je ginjen jim zaklical: „Živ ali mrtev pridem — upam — kmalu zopet med vas.“

Volitev papeža se vrši s posebnimi slovesnostmi in z veliko resnobo. Vsi volilci-kardinali se podajo v Vatikan — tokrat jih je bilo došlo 62 —, kjer ostanejo popolnoma ločeni od zunanjega sveta, da se tembolj vestno z molitvijo pripravijo. Vsak dobi svojo sobo s priprosto opravo. Voli se pismeno z listi tako dolgo, da se združi dvetretjinska večina glasov na eno ime. S strahom je opazoval kardinal Sarto, da je število glasov zanj proti zadnjemu vedno naraščalo ter je s solzami v očeh zatrjeval, da ne more sprejeti takšnega bremena, češ, da ni vreden, da nima duševnih in telesnih zmožnosti za to; odgovorili so mu, da mora biti pripravljen, tudi umreti za blagor cerkve, če ona od njega to žrtev tirja. Pri zadnjem glasovanju dne 4. avgusta 1903. je dobil že 50 glasov. Ko ga torej kardinal-dekan Oreglia vpraša, ali sprejme izvolitev, odgovori: „Če ni mogoče, da bi šel ta kelih mimo mene, ne da bi ga izpil, naj se zgodi volja Gospodova.“

Kakor blisk se je raznesla radostna vest o izvolitvi novega namestnika Kristusovega po Rimu in na trgu pred cerkvijo sv. Petra je bilo zbrano nad 25 tisoč čakajočega ljudstva, ko je ob 12 kardinal Macchi iz balkona sv. Petra slovesno oznanil: „Naznanjam vam veliko veselje, imamo papeža: prečastitega in presvetlega kardinala Jožefa Sarto, ki si je pridal ime Pij X.“

Komaj so v sveti tišini izzvene te besede, so bila vsa srca polna navdušenja; množica je z brezkončnimi ovacijami sprejela to vest in navdušena radost se je polastila takoj celega Rima. Predaleč bi nas dovedlo, če bi hoteli še opisati, kakšno veselje je ta novica vzbudila v Benetkah, kjer so zvonili zvo-

novi vseh cerkva in se je celo mesto takoj praznično odelo, in kakšna sveta radost je nastala med drugim v vasici Rijeze, ko se je vesela vest razglasila tudi tamkaj.

Da to ni bilo le hipno veselje, priča to, da je dne 9. avgusta, ko se je vršilo kronanje novega papeža, v velikanski prvostolnici sv. Petra bilo navzočih krog 80.000 ljudi. Ko prineso sv. očeta na prestolu proti oltarju, zažge duhovnik nekaj prediva ter zakliče k papežu: „Tako mine posvetna slava“, kar je pač jasen opomin nasledniku Kristusovemu. Po slovesni papeški sv. maši mu posade na glavo papežko tijaro z besedami: „Sprejmi tijaro s trojno krono in vedi, da si oči knezov in kraljev, vodja zemeljskega kroga, namestnik našega Gospoda Jezusa Kristusa, ki mu gre čast in slava na vekov veke. Amen.“

In ko so zopet vzdignili sv. očeta, iz prestola s povzdignjeno roko blagoslavlajočega množice, niso nikdar hoteli nehati vzneseni klici: „Evviva Pio X. Živio Pij X!“ Pa tudi sv. očeta samega se je polastila tolika ganjenost, da so mu, ko so ga nesli mimo kapele sv. Gregorija Velikega, polzele solze po celem licu, iz katerega pa je sevala popolna vdanost v voljo božjo ter globoka pobožnost in otroška ponižnost.

In zdaj se je začelo ono apostolsko delovanje papeža Pija X., nad kojim strmi ves — ne samo katoliški — svet. Komaj pet let vladajo šele sv. oče čredo Kristusovo, a že danes, ob svoji zlati sv. maši — koliko so izvršili na vseh poljih! Saj nalogo so si izbrali velikansko, ki presega vse človeške moči: „Vse prenoviti v Kristusu“ — pod varstvom prečiste in brezmadežne Matere Marije, koji so se izročili v posebnem pismu na lurškega škofa. Vse to delo je pač še v živem spominu vsem, tudi našim najmlajšim prijateljem, zato zadostuje, če navedemo le najznamenitejše točke. Da bi se človeštvo vedno bolj bližalo božjemu Zveličarju, lahko veliko pripomore pobožno in pa spodbudno izvrševanje službe božje. Zato je bila,

kakor že od nekdaj, zlasti še na prestolu sv. Petra, skrb Pija X. za lepo cerkveno petje, koje so uredili s apostolskimi pismi in stem, da so dali najčastitljivejše, takozvane koralne cerkvene speve na novo zbrati v pravi obliki ter jih izdati, veliko delo po tristoletnih zmotnjavah, ki pa se je ravno letos v jubilejnem letu malone že končalo.

Cerkvene razmere na Francoskem so sv. očetu povzročile obilo trpljenja, a s svojimi modrimi naredbami so najhujše nevarnosti odvrnili. V posebnem pismu so obžalovali tudi „pročodrimsko gibanje“ v Avstriji, potem pa zopet vzpodbujali katoličane, naj se ne dajo več zaslužnjevati od protikrščanskega tiska, ampak naj sami ustanove mogočen katoliški tisk. Z enakim namenom so nekoč sprejeli nekega časnikarja pa blagoslovili njegovo pero, rekoč: „Hrabro se vojskuj za pravice sv. cerkve!“

Za proučevanje sv. Pisma so ustanovili posebno komisijo, ki je že v teh par letih veliko storila. Kako so vneti za poglobljenje krščanskega mišljenja in življenja, kaže to, da če le mogoče po nedeljah celo sami po pol ure v Vatikanu pridigujejo pred romarji ali obiskovalci ali pa rimski mladini in da so v to svrho izdali poseben enotni katekizem.

Od Pija X. je izšlo naročilo, da se vsa ogromna tvarina cerkvenega prava nanovo pregleda in pa uredi, velikansko delo, ki se ga stoletja ni upal lotiti nobeden papež.

Da zapro usta vsem klevetnikom, češ, da je katoliška cerkev sovražnica omike, napredka in znanosti, so osnovali svetovno znanstveno družbo, v kojoj so poklicali največje katoliške učenjake celega sveta, in za koje tajnika so imenovali avstrijskega učenjaka Pastorja iz Inomosta.

Največje delo Pija X. pa je pač obširna okrožnica z dne 8. septembra 1907, ki pričinja z besedami „Pascendi Dominici gregis — kot pastir Gospodove črede“, v kateri so zbrane vse poglobitve in najpogubnejše zmote današnje dobe v vseh panogah vede in življenja, ki so se mnogokje bile vtihotapile tudi v

katoliške učenjaške kroge; pa nele zbrane so vse te zmote, marveč sv. oče jih sijajno vse ovržejo, jih obsodijo ter tem odločneje povdarjajo povsod dotične katoliške večnoveljavne nauke.

Med nasprotniki sv. cerkve je vzbudila ta okrožnica nepopisno razburjenje, v katoliških krogih pa tem večjo radost; vsi pa, celo resnomisleči nekatoliški učenjaki priznavajo in povdarjajo, da je s to okrožnico duševnemu razvoju in zdravemu napredku za dolgo dobo v bodočnosti začrtana jasna pot.

Zares: Ignis ardens — ogenj goreč in razsvetljujoč duhove in srca se po pravici imenujejo sv. oče Pij X. Priprost a pobožen sin priproste in pobožne kmečke hiše je z njimi zasedel prestol sv. Petra, a kakor nad prvim krmarjem čolniča cerkve Kristusove, nad apostolom Petrom, opazujemo vsak dan bolj očitvidno tudi nad njegovim 257. naslednikom Pijem X. večno resničnost in veljavnost besed Kristusovih: Ti si Peter — skala, in na to skalo bom pozidal svojo cerkev . . .

Zato pa je tudi verno slovensko ljudstvo ob zlatomašniškem jubileju tega najvišjega vidnega Pastirja sv. cerkve polno hvaležne radosti, in zlasti njegova vneta mladina prosi Pastirja pastirjev, naj še dolgo da blagoslovljeno vladati velikemu Piju X. ter navdušeno peva besede papeške himne:

V prestol slave vekovite
Zemlje ljudstva se ozrite!
Ko na svetu vse razpada,
Neminljivo eden vlada:
Knez miru izmed vladarjev,
Oče blag in ljubezniv,
Trden v sili vseh viharjev,
Temelj Cerkve nezrušljiv.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000522630

